ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Αριθμ. Πρωτ. ΑΝΑΦΟΡΩΝ: 488
Ημερομ. Κατάθεσης: 27/11/2026

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΑΣΟΚ - ΚΙΝΗΜΑ ΑΛΛΑΓΗΣ
ΕΛΕΝΗ ΒΑΤΣΙΝΑ
Βουλευτής ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Αθήνα, 20 Νοεμβρίου 2026

ΑΝΑΦΟΡΑ

Προς:

Τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Θέμα: Ανάγκη θέσπισης αυξημένης και διαβαθμισμένης στρεμματικής ενίσχυσης για τη διατήρηση και τη βιωσιμότητα του ιστορικού αμπελώνα της Κρήτης στο πλαίσιο της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Κύριε Υπουργέ,

Σας καταθέτω ως Αναφορά την από 17 Νοεμβρίου 2026 επιστολή του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης – Wines of Crete, με αριθμό πρωτοκόλλου 290Ε, με την οποία εκφράζεται η έντονη ανησυχία του κρητικού οινοποιητικού κλάδου για τη συνεχιζόμενη συρρίκνωση του ιστορικού αμπελώνα της Κρήτης και διατυπώνεται συγκεκριμένη πρόταση για τη θέσπιση αυξημένης, διαβαθμισμένης στρεμματικής ενίσχυσης μέσω των πόρων της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Όπως επισημαίνει το Δίκτυο Οινοποιών Κρήτης, ο κρητικός αμπελώνας βρίσκεται αντιμέτωπος με μια ιδιαίτερα ανησυχητική πορεία συρρίκνωσης και εγκατάλειψης. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του, η έκταση των οινάμπελων του νησιού έχει μειωθεί περισσότερο από 50% κατά τα τελευταία 20 έως 25 χρόνια. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με το αυξανόμενο κόστος παραγωγής και καλλιέργειας, τον έντονο κατακερματισμό του αγροτικού κλήρου, τις δύσκολες

εδαφοκλιματικές συνθήκες, αλλά και τις ολοένα εντονότερες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Η συνέχιση αυτής της κατάστασης δημιουργεί τον κίνδυνο περαιτέρω εγκατάλειψης των αμπελουργικών εκτάσεων, με σοβαρές επιπτώσεις όχι μόνο για τους ίδιους τους παραγωγούς, αλλά και για την οικονομική και κοινωνική συνοχή της κρητικής υπαίθρου, τη βιωσιμότητα των οινοποιητικών επιχειρήσεων και συνολικά την αμπελοοινική δραστηριότητα του νησιού.

Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι ο κρητικός αμπελώνας δεν αποτελεί απλώς μία παραγωγική δραστηριότητα. Συνιστά αναπόσπαστο μέρος της ιστορικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής ταυτότητας της Κρήτης, με αμπελοοινική παράδοση που ξεπερνά τα 5.000 χρόνια, από τη Μινωική εποχή μέχρι σήμερα. Η διατήρησή του συνδέεται άμεσα με την προστασία των γηγενών ποικιλιών, της τοπικής παραγωγής, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της φυσιογνωμίας της κρητικής ενδοχώρας.

Την ίδια στιγμή, η σύγχρονη κρητική οινοποιία αναπτύσσεται, επενδύει στην ανάδειξη των γηγενών ποικιλιών και διεκδικεί ολοένα μεγαλύτερη παρουσία στις εγχώριες και διεθνείς αγορές. Ωστόσο, η αναπτυξιακή αυτή δυναμική κινδυνεύει να υπονομευθεί εάν δεν διασφαλιστεί η συνέχιση της πρωτογενούς παραγωγής και η οικονομική δυνατότητα των αμπελουργών να διατηρήσουν τις καλλιέργειές τους.

Για την επιστημονική και οικονομική τεκμηρίωση της πρότασης ανατέθηκε σχετική μελέτη στον Παγκρήτιο Σύλλογο Μελετητών Γεωπόνων και Μελετητών Τεχνολόγων Γεωπόνων, η οποία αναλύει το κόστος καλλιέργειας και τις ιδιαίτερες συνθήκες που χαρακτηρίζουν τον κρητικό αμπελώνα.

Το Δίκτυο Οινοποιών υπογραμμίζει, επίσης, ότι το συνολικό απαιτούμενο ποσό για την εφαρμογή της προτεινόμενης ενίσχυσης είναι περιορισμένο σε σχέση με το σύνολο των αγροτικών ενισχύσεων που κατευθύνονται στη χώρα και στην Κρήτη, ζητώντας την αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για την υλοποίησή της.

Η συγκεκριμένη πρόταση αποκτά ιδιαίτερη σημασία ενόψει του σχεδιασμού της νέας ΚΑΠ, καθώς αποτελεί ευκαιρία να ενσωματωθούν στο νέο πλαίσιο ενισχύσεων ουσιαστικά μέτρα για την προστασία της αμπελουργικής δραστηριότητας, τη διατήρηση των ιστορικών καλλιεργειών και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της αγροτικής παραγωγής στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε περιοχής.

Είναι, συνεπώς, αναγκαίο να εξεταστεί με τη δέουσα προσοχή η πρόταση του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης και να αξιολογηθεί η δυνατότητα θεσμοθέτησης της συγκεκριμένης ενίσχυσης στο πλαίσιο της νέας ΚΑΠ, είτε με ειδική πρόβλεψη για την Κρήτη είτε, εφόσον αυτό κριθεί σκόπιμο, με αντίστοιχη εφαρμογή και σε άλλες αμπελουργικές περιοχές της χώρας.

Η διατήρηση του κρητικού αμπελώνα αφορά ευρύτερα την προστασία του αγροτικού εισοδήματος και τη διαφύλαξη ενός μοναδικού πολιτιστικού και παραγωγικού κεφαλαίου. Ιδιαίτερα σε μια περίοδο κατά την οποία η Κρήτη εισέρχεται σε μια νέα αναπτυξιακή φάση, με σημαντικές υποδομές και προοπτικές, είναι κρίσιμο η ανάπτυξη να συνδέεται με την ενίσχυση της τοπικής παραγωγής και τη διατήρηση της ζωντανής παρουσίας των ανθρώπων στην ενδοχώρα.

Κατόπιν των ανωτέρω, σας καλώ να εξετάσετε την επιστολή και τη συνημμένη μελέτη του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης και να προβείτε στις απαραίτητες ενέργειες, προκειμένου να αξιολογηθεί και να προωθηθεί η πρόταση για τη θέσπιση αυξημένης, διαβαθμισμένης στρεμματικής ενίσχυσης των Κρητικών αμπελουργών στο πλαίσιο της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Επισυνάπτονται:

1. Η υπ’ αριθ. πρωτ. 290Ε/17-11-2026 επιστολή του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης – Wines of Crete.
2. Η μελέτη «Διατήρηση του Ιστορικού Αμπελώνα της Κρήτης ως δημόσιου περιβαλλοντικού, πολιτιστικού και αναπτυξιακού αγαθού».

Η Αναφέρουσα Βουλευτής

ΒΑΤΣΙΝΑ ΕΛΕΝΗ

“ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΝΟΠΟΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ”

Επαρχιακή Οδός Αρχανών- Πύργου | Συνεδριακό Κέντρο “Δίας”
Τ.Κ. 701 00, Επάνω Αρχάνες Ηράκλειο, Κρήτη.

Αρ. ΓΕΜΗ: 130856027000
www.winesofcrete.gr
info@winesofcrete.gr

Ημερομηνία: 17/11/2026
Αριθ. Πρωτ.:290Ε
Ηράκλειο Κρήτης

ΠΡΟΣ: Τους Βουλευτές των Περιφερειακών Ενοτήτων
Ηρακλείου, Χανίων, Ρεθύμνου και Λασιθίου

ΘΕΜΑ: Προστασία του ιστορικού αμπελώνα της Κρήτης – Πρόταση αυξημένης, διαβαθμισμένης στρεμματικής ενίσχυσης στο πλαίσιο της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Αξιότιμες κυρίες και αξιότιμοι κύριοι Βουλευτές,

Το Δίκτυο Οινοποιών Κρήτης – Wines of Crete, εκφράζοντας την έντονη ανησυχία των Κρητικών οινοποιών για το μέλλον του αμπελώνα του νησιού μας, σας διαβιβάζει την ολοκληρωμένη μελέτη με τίτλο «**Διατήρηση του Ιστορικού Αμπελώνα της Κρήτης ως δημόσιου περιβαλλοντικού, πολιτιστικού και αναπτυξιακού αγαθού**», με την οποία προτείνεται η θέσπιση αυξημένης, διαβαθμισμένης στρεμματικής ενίσχυσης από τους πόρους της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Κρούουμε τον κώδωνα του κινδύνου. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας, η έκταση των οινάμπελων της Κρήτης έχει μειωθεί περισσότερο από 50% τα τελευταία 20–25 χρόνια. Το αυξανόμενο κόστος καλλιέργειας, ο κατακερματισμένος κλήρος, οι δύσκολες εδαφοκλιματικές συνθήκες και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής επιταχύνουν την εγκατάλειψη. Εάν η κατάσταση αυτή συνεχιστεί, τα επόμενα χρόνια κινδυνεύουμε να οδηγηθούμε σε εκτεταμένη, ακόμη και σχεδόν πλήρη εγκατάλειψη του ιστορικού αμπελώνα της Κρήτης.

Οι συνέπειες θα είναι σοβαρές για την οικονομική και κοινωνική ζωή της ενδοχώρας, τους αμπελουργούς και το σύνολο της αμπελοοινικής δραστηριότητας. Πάνω απ’ όλα, όμως, **θα απειληθεί η ίδια η ύπαρξη και η ταυτότητα του κρητικού κρασιού**, τη στιγμή ακριβώς που η σύγχρονη κρητική οινοποιία αναπτύσσεται, αναδεικνύει τις γηγενείς ποικιλίες και διεκδικεί τη θέση που της αξίζει στις αγορές.

Η Κρήτη είναι ένας τόπος με αμπελοοινική παράδοση που ξεπερνά τα 5.000 χρόνια, από τη Μινωική εποχή μέχρι σήμερα. Ο αμπελώνας και το κρασί αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας, του πολιτισμού και της ταυτότητάς μας. **Δεν είναι δυνατόν ένας τόπος που καλλιεργεί το αμπέλι επί χιλιετίες και γνώρισε περιόδους μεγάλης ακμής χάρη στο κρασί του να βρεθεί σήμερα αντιμέτωπος με την απώλεια αυτής της μοναδικής κληρονομιάς.**

“ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΝΟΠΟΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ”

Επαρχιακή Οδός Αρχανών- Πύργου | Συνεδριακό Κέντρο “Δίας”
Τ.Κ. 701 00, Επάνω Αρχάνες Ηράκλειο, Κρήτη.

Αρ. ΓΕΜΗ: 130856027000
www.winesofcrete.gr
info@winesofcrete.gr

Ως οινοποιοί και ως Δίκτυο Οινοποιών Κρήτης, αλλά και εσείς ως θεσμικοί εκπρόσωποι αυτού του τόπου, **έχουμε όλοι ευθύνη απέναντι στην ιστορία μας, στην κοινωνία της Κρήτης και στις επόμενες γενιές, να ανακόψουμε αυτή την πορεία.**

Με αυτή την αντίληψη αναλάβαμε την πρωτοβουλία διαμόρφωσης μιας συγκεκριμένης πρότασης για τη στήριξη του Κρητικού αμπελουργού. Η πρόταση τέθηκε υπόψη της Περιφέρειας Κρήτης και συζητήθηκε με τον αρμόδιο Αντιπεριφερειάρχη Πρωτογενούς Τομέα, ο οποίος συμφώνησε με τη γενική κατεύθυνσή της. Για την επιστημονική και οικονομική τεκμηρίωσή της ανατέθηκε η σχετική μελέτη στον **Παγκρήτιο Σύλλογο Μελετητών Γεωπόνων και Μελετητών Τεχνολόγων Γεωπόνων**.

Η ολοκληρωμένη μελέτη που σας αποστέλλουμε αναλύει το κόστος καλλιέργειας και τις ιδιαιτερότητες του κρητικού αμπελώνα και προτείνει ένα σύστημα αυξημένης, διαβαθμισμένης στρεμματικής ενίσχυσης, με αντικειμενικά κριτήρια, ώστε να καταστεί βιώσιμη η αμπελουργική δραστηριότητα και να δημιουργηθούν πραγματικά κίνητρα για τους νέους ανθρώπους να παραμείνουν και να δραστηριοποιηθούν στην κρητική ενδοχώρα.

Η πρότασή μας είναι συγκεκριμένη, επιστημονικά και οικονομικά τεκμηριωμένη. Όπως προκύπτει από τη συνημμένη μελέτη, το συνολικό ποσό που απαιτείται για την εφαρμογή της είναι πολύ μικρό σε σύγκριση με το σύνολο των αγροτικών ενισχύσεων που κατευθύνονται στη χώρα και στην Κρήτη. Ζητούμε την πρόβλεψη αυτής της αυξημένης στρεμματικής ενίσχυσης μέσα από τους πόρους της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. **Εκείνο που απαιτείται είναι η πολιτική βούληση και η αναγκαία κυβερνητική πρωτοβουλία.**

Για τον λόγο αυτό ζητούμε την ενεργή στήριξη και παρέμβασή σας προς την κυβέρνηση και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ώστε η πρότασή μας να υιοθετηθεί και να συμπεριληφθεί στον σχεδιασμό της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, είτε για την Κρήτη είτε, εφόσον κριθεί κατάλληλο, με αντίστοιχη εφαρμογή και σε άλλες αμπελουργικές περιοχές της χώρας.

Σε μια περίοδο κατά την οποία η Κρήτη διαμορφώνει σημαντικές προοπτικές οικονομικής και τουριστικής ανάπτυξης, με την κατασκευή του νέου αεροδρομίου έχουμε υποχρέωση να διασφαλίσουμε ότι η ανάπτυξη αυτή θα στηρίζεται και στη δική μας παραγωγή, στην αυθεντικότητα των προϊόντων μας και στη ζωντανή παρουσία των ανθρώπων της υπαίθρου.

Το Δίκτυο Οινοποιών Κρήτης παραμένει στη διάθεσή σας για την παρουσίαση της μελέτης και κάθε αναγκαία συνεργασία.

"ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΝΟΠΟΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ"

Επαρχιακή Οδός Αρχανών- Πύργου | Συνεδριακό Κέντρο "Δίας"
Τ.Κ. 701 00, Επάνω Αρχάνες Ηράκλειο, Κρήτη.

Αρ. ΓΕΜΗ: 130856027000
www.winesofcrete.gr
info@winesofcrete.gr

Οφείλουμε να διατηρήσουμε τον κρητικό αμπελώνα ζωντανό, ώστε το κρητικό κρασί να συνεχίσει να αποτελεί μέρος της ιστορίας, αλλά και του μέλλοντος της Κρήτης.

Με εκτίμηση,

Για το Δίκτυο Οινοποιών Κρήτης – Wines of Crete

Ο Πρόεδρος

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΖΑΧΑΡΙΟΥΔΑΚΗΣ

ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΝΟΠΟΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ
Υ ΤΚ.: 70100
ΙΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΑΦΜ: 998783533 - ΔΟΥ: ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Συνημμένο: *Μελέτη «Διατήρηση του Ιστορικού Αμπελώνα της Κρήτης ως δημόσιου περιβαλλοντικού, πολιτιστικού και αναπτυξιακού αγαθού».*

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ως δημόσιου περιβαλλοντικού, πολιτιστικού και αναπτυξιακού αγαθού

Οικονομική τεκμηρίωση για τη θέσπιση ειδικής, διαβαθμισμένης ενίσχυσης στο πλαίσιο της ΚΑΠ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Προς διαβούλευση με την Περιφέρεια Κρήτης, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, τους αμπελουργικούς και οινοποιητικούς φορείς

Ιούλιος 2026

Σημείωμα για τη χρήση της μελέτης

Το παρόν αποτελεί ολοκληρωμένο προσχέδιο πολιτικής και οικονομοτεχνικής τεκμηρίωσης. Συνθέτει τα διαθέσιμα επίσημα στατιστικά στοιχεία, τις στρατηγικές παραδοχές και το προτεινόμενο μοντέλο ενίσχυσης. Οι αριθμοί κόστους καλλιέργειας, μέσης τιμής σταφυλιού και ενεργών δηλώσεων συγκομιδής πρέπει να επικυρωθούν με διοικητικά δεδομένα των ΔΑΟΚ, του Αμπελουργικού Μητρώου, του ΟΠΕΚΕΠΕ, των οινοποιείων και με αντιπροσωπευτική πρωτογενή έρευνα κόστους. Μέχρι την επικύρωσή τους παρουσιάζονται ως διαφανείς παραδοχές εργασίας και σενάρια, όχι ως οριστικές στατιστικές διαπιστώσεις.

Η βασική κατεύθυνση της μελέτης είναι ότι η προτεινόμενη ενίσχυση δεν πρέπει να παρουσιαστεί ως γενική αύξηση επιδότησης ή ως απλή κάλυψη εμπορικής ζημίας. Πρέπει να θεμελιωθεί ως πληρωμή για την αποτροπή εγκατάλειψης ενός ιστορικού παραγωγικού συστήματος και για την παροχή δημόσιων αγαθών: διατήρηση τοπίου και ξερολιθιών, προστασία εδάφους και βιοποικιλότητας, διατήρηση αυτόχθονων ποικιλιών, στήριξη ΠΟΠ/ΠΓΕ παραγωγής, ενδυνάμωση της ενδοχώρας και διαφύλαξη της αμπελοοινικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Περιεχόμενα

1. Εκτελεστική σύνοψη 4
2. Αντικείμενο, πρόβλημα και στόχος της παρέμβασης 5
3. Ο ιστορικός αμπελώνας της Κρήτης 6
4. Διεθνής αναγνώριση και προοπτική UNESCO 6
5. Η σημερινή διάρθρωση του αμπελουργικού δυναμικού 7
6. Διαρθρωτικά μειονεκτήματα και κόστος εργασίας 8
7. Ποιότητα ή ποσότητα: η οικονομία των χαμηλών αποδόσεων 9
8. Αναλυτικό υπόδειγμα κόστους καλλιέργειας 10
9. Οικονομικό αποτέλεσμα ανά στρέμμα και σενάρια 12
10. Σύγκριση με άλλες καλλιέργειες και συστήματα παραγωγής 13
11. Δημόσια περιβαλλοντικά αγαθά 14
12. Πολιτιστική, γαστρονομική και τουριστική αξία 15
13. Ο ρόλος του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης 15
14. Το νέο αεροδρόμιο Καστελίου και η ενδοχώρα 16
15. Κόστος μη παρέμβασης 17
16. Συμβατότητα και διαθέσιμες διαδρομές στο πλαίσιο της ΚΑΠ 18
17. Προτεινόμενο σύστημα διαβαθμισμένης ενίσχυσης 19
18. Δημοσιονομικό κόστος και δείκτες αποτελέσματος 20
19. Σχέδιο εφαρμογής, έλεγχος και αξιολόγηση 21
20. Πρόγραμμα συλλογής επίσημων και πρωτογενών δεδομένων 22
21. Συμπεράσματα και αίτημα πολιτικής 23

Παράρτημα Α. Πίνακες παραδοχών και ευαισθησίας 24

Παράρτημα Β. Πρότυπο ερωτηματολογίου κόστους εκμετάλλευσης 24

Παράρτημα Γ. Κύριες πηγές και βιβλιογραφία 25

1. Εκτελεστική σύνοψη

Ο κρητικός αμπελώνας βρίσκεται σε κρίσιμο σημείο. Η αύξηση του κόστους, η υψηλή εξάρτηση από χειρωνακτική εργασία, ο μικρός και κατακερματισμένος κλήρος, οι χαμηλές και ασταθείς αποδόσεις, η κλιματική πίεση και η αδυναμία της τιμής του σταφυλιού να καλύψει το πλήρες οικονομικό κόστος δημιουργούν ισχυρό κίνητρο εγκατάλειψης. Η εγκατάλειψη δεν αποτελεί απλώς πρόσκαιρη μείωση παραγωγής. Αποδυναμώνει τη βάση των οινοποιείων, διαρρηγνύει την ιστορική συνέχεια του τοπίου, μειώνει τη διαθεσιμότητα τοπικού κρασιού και υπονομεύει τον οινοτουρισμό και την ανάπτυξη της ενδοχώρας.

Η ΕΛΣΤΑΤ κατέγραψε το 2020 στην Κρήτη 77.616 στρέμματα οινάμπελων, εκ των οποίων 25.495 στρέμματα για οίνους ΠΟΠ και 42.839 στρέμματα για οίνους ΠΓΕ. Η παρούσα πρόταση δεν αφορά το σύνολο αυτής της έκτασης. Εστιάζει καταρχήν σε περίπου 20.000 στρέμματα που συνδέονται με ενεργές δηλώσεις συγκομιδής και πραγματική παραγωγή οινοποιήσιμων σταφυλιών. Η διοικητική αυτή στόχευση επιτρέπει περιορισμένο προϋπολογισμό, ελεγξιμότητα και άμεση σύνδεση της ενίσχυσης με ενεργή παραγωγική δραστηριότητα.

Με μέση στρεμματική απόδοση 1.000-1.200 κιλά και μέση τιμή εργασίας 0,75 ευρώ ανά κιλό, το ακαθάριστο έσοδο διαμορφώνεται σε 750-900 ευρώ ανά στρέμμα. Το πλήρες οικονομικό κόστος, όταν συνυπολογιστούν οι χειρωνακτικές εργασίες, ο τρύγος, οι μεταφορές, η συντήρηση ξερολιθιών και υποδομών, οι αποσβέσεις, η οικογενειακή εργασία και το κόστος κεφαλαίου, είναι εύλογο να εξεταστεί στην περιοχή των 900-1.100 ευρώ ανά στρέμμα. Στο βασικό σενάριο των 1.100 κιλών, 0,75 ευρώ ανά κιλό και κόστους 1.000 ευρώ, το οικονομικό αποτέλεσμα είναι αρνητικό κατά 175 ευρώ ανά στρέμμα πριν από τυχόν λοιπές ενισχύσεις.

Η προτεινόμενη πολιτική είναι μια ειδική, διαβαθμισμένη ετήσια ενίσχυση για τη διατήρηση του ιστορικού κρητικού οινάμπελου. Η ενίσχυση πρέπει να συνδέεται με αντικειμενικά κριτήρια: ενεργή δήλωση συγκομιδής, ανώτατη απόδοση συμβατή με ποιότητα, παραγωγή για ΠΟΠ/ΠΓΕ ή τεκμηριωμένη τοπική οινοποίηση, αυτόχθονες ποικιλίες, μικρό μέγεθος εκμετάλλευσης, ορεινότητα ή κλίση, χαμηλή δυνατότητα μηχανοποίησης, διατήρηση ξερολιθιών και περιβαλλοντικές δεσμεύσεις.

Για 20.000 στρέμματα, μέση ενίσχυση 150 ευρώ ανά στρέμμα απαιτεί 3 εκατ. ευρώ ετησίως. Ένα ενισχυμένο σενάριο 250 ευρώ απαιτεί 5 εκατ. ευρώ και ένα σενάριο 300 ευρώ απαιτεί 6 εκατ. ευρώ. Η τελική τιμή δεν πρέπει να επιλεγεί πολιτικά εκ των προτέρων, αλλά να προκύψει από πιστοποιημένη μελέτη πρόσθετου κόστους, απώλειας εισοδήματος και αξίας των δεσμεύσεων. Η πρόταση των 150 ευρώ μπορεί να λειτουργήσει ως άμεσο ελάχιστο ανάχωμα, ενώ η πλήρης οικονοτεχνική τεκμηρίωση ενδέχεται να δικαιολογήσει υψηλότερο διαβαθμισμένο ποσό για τις δυσμενέστερες κατηγορίες.

Η ενίσχυση πρέπει να ενταχθεί σε ευρύτερο Σχέδιο Διάσωσης και Διατήρησης του Ιστορικού Κρητικού Αμπελώνα. Η δημόσια δαπάνη δεν αγοράζει μόνο σταφύλια. Διατηρεί ένα από τα αρχαιότερα ζωντανά αμπελοοινικά τοπία της Μεσογείου, στηρίζει τη γαστρονομική ταυτότητα του νησιού, προστατεύει τη βάση του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης, ενισχύει τον οινοτουρισμό και δημιουργεί προϋποθέσεις μελλοντικής διεθνούς αναγνώρισης του κρητικού αμπελώνα ως πολιτιστικού τοπίου.

Πίνακας 1: Βασικά μεγέθη της πρότασης

Μεταβλητή	Προσωρινή τιμή / εύρος	Καθεστώς στοιχείου
Επιλέξιμη έκταση πρώτης εφαρμογής	20.000 στρέμματα	Διοικητική παραδοχή - απαιτεί εξαγωγή δηλώσεων συγκομιδής
Μέση στρεμματική απόδοση	1.000-1.200 κιλά	Παραδοχή προς επικύρωση ανά ζώνη/ποικιλία
Μέση τιμή σταφυλιού τετραετίας	0,75 €/κιλό	Παραδοχή προς επικύρωση από τιμολόγια και οινοποιεία
Ακαθάριστο έσοδο	750-900 €/στρέμμα	Υπολογισμός από τις δύο προηγούμενες παραδοχές
Πλήρες οικονομικό κόστος	900-1.100 €/στρέμμα	Σενάριο - απαιτεί πρωτογενή κοστολόγηση
Ενδεικτική μέση ενίσχυση	150 €/στρέμμα	Πρώτο δημοσιονομικό σενάριο
Ετήσιος προϋπολογισμός	3,0 εκατ. €	20.000 στρ. × 150 €
Ανώτερο σενάριο τεκμηρίωσης	250-300 €/στρέμμα	Μόνο εφόσον αποδειχθεί πρόσθετο κόστος/απώλεια εισοδήματος

2. Αντικείμενο, πρόβλημα και στόχος της παρέμβασης

Αντικείμενο της μελέτης είναι η τεκμηρίωση μιας ειδικής δημόσιας παρέμβασης που θα μειώσει τον κίνδυνο εγκατάλειψης των ενεργών οινάμπελων της Κρήτης. Η παρέμβαση δεν αποσκοπεί στην πλήρη αναπλήρωση του εμπορικού εισοδήματος ούτε στη μόνιμη υποκατάσταση της αγοράς. Αποσκοπεί στην κάλυψη μέρους του μη αμειβόμενου κόστους και στην αποζημίωση συγκεκριμένων δεσμεύσεων που διατηρούν ένα παραγωγικό σύστημα υψηλής πολιτιστικής, περιβαλλοντικής και αναπτυξιακής αξίας.

Το πρόβλημα έχει τρεις αλληλένδετες διαστάσεις. Πρώτον, το ιδιωτικό οικονομικό αποτέλεσμα του αμπελουργού είναι συχνά οριακό ή αρνητικό όταν αποτιμώνται όλες οι

εισροές και η οικογενειακή εργασία. Δεύτερον, η αγορά αμείβει κυρίως το σταφύλι και όχι τις υπηρεσίες τοπίου, βιοποικιλότητας, διάβρωσης, πολιτιστικής συνέχειας και τουριστικής εικόνας. Τρίτον, η απώλεια αμπελουργικής έκτασης δημιουργεί αλυσιδωτές επιπτώσεις σε οινοποιεία, απασχόληση, γαστρονομία, εξαγωγές, επισκεψιμότητα και χωριά της ενδοχώρας. Η προτεινόμενη λύση είναι ένα σύστημα στο οποίο η βασική πληρωμή εξασφαλίζει την ελάχιστη λειτουργία αποτροπής εγκατάλειψης και προσαυξήσεις αμείβουν μετρήσιμα μειονεκτήματα ή δεσμεύσεις. Έτσι αποφεύγεται τόσο η οριζόντια επιδότηση χωρίς στόχευση όσο και η υπερβολική διοικητική πολυπλοκότητα.

3. Ο ιστορικός αμπελώνας της Κρήτης

Η Κρήτη διαθέτει μία από τις αρχαιότερες και μακροβιότερες αμπελοοινικές παραδόσεις στον κόσμο. Η σχέση της με την άμπελο δεν αποτελεί πρόσφατη παραγωγική εξειδίκευση, αλλά διαχρονικό στοιχείο της οικονομίας, της διατροφής και της κοινωνικής ζωής του νησιού. Τα μινωικά αρχαιολογικά ευρήματα, οι εγκαταστάσεις παραγωγής και αποθήκευσης και το πατητήρι του Βαθύπετρου τεκμηριώνουν οργανωμένη οινοπαραγωγή ήδη από την Εποχή του Χαλκού.

Η ιστορική συνέχεια δεν εξαντλείται στη Μινωική περίοδο. Η αμπελοοινική δραστηριότητα συνεχίστηκε κατά τους ιστορικούς, ρωμαϊκούς και βυζαντινούς χρόνους και γνώρισε ιδιαίτερη εμπορική ακμή κατά την Ενετοκρατία. Τα ιστορικά αρχεία και τα διάσπαρτα πατητήρια της υπαίθρου αποτυπώνουν ένα παραγωγικό σύστημα που συνέδεε τα χωριά, τα λιμάνια και τις αγορές της Μεσογείου και της Ευρώπης.

Ο σημερινός αμπελώνας είναι ο ζωντανός κρίκος ανάμεσα στα μνημεία και στη σύγχρονη κοινωνία. Τα αρχαιολογικά ευρήματα αποκτούν πολύ μεγαλύτερη ερμηνευτική δύναμη όταν εντάσσονται σε ένα τοπίο που εξακολουθεί να καλλιεργείται, να τρυγιέται και να παράγει κρασί από τοπικές ποικιλίες. Εάν χαθεί η ενεργή καλλιέργεια, τα μνημεία παραμένουν, αλλά αποκόπτονται από τη ζωντανή πρακτική που τα δημιούργησε.

Για αυτό η προστασία του κρητικού αμπελώνα δεν αποτελεί μόνο κλαδική αγροτική πολιτική. Είναι υποχρέωση απέναντι στην ιστορία του τόπου και συμβολή στη διατήρηση μιας κληρονομιάς που ανήκει στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία της αμπέλου και του κρασιού.

4. Διεθνής αναγνώριση και προοπτική UNESCO

Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι αμπελουργικές περιοχές μπορούν να αναγνωριστούν ως πολιτιστικά τοπία όταν συνδυάζουν ιστορική συνέχεια, διαμορφωμένο τοπίο, τεχνικές και κοινωνικές πρακτικές, μνημεία και ενεργή παραγωγή. Στον Κατάλογο Παγκόσμιας

Κληρονομιάς περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα Climats της Βουργουνδίας, το ιστορικό τοπίο Tokaj, οι αμπελώνες του Piedmont, οι αναβαθμίδες Lavaux και η δικαιοδοσία του Saint-Émilion.

Η Κρήτη έχει τη δυνατότητα να διερευνήσει μια αντίστοιχη στρατηγική, όχι ως αποσπασματική υποψηφιότητα ενός μόνο αρχαιολογικού χώρου, αλλά ως σειριακό ή ενιαίο πολιτιστικό τοπίο. Ένας προκαταρκτικός φάκελος θα μπορούσε να συνδέσει τον ενεργό αμπελώνα, το Βαθύπετρο, μινωικά και ενετικά πατητήρια, μουσειακά ευρήματα, αρχειακό υλικό, γηγενείς ποικιλίες, παραδοσιακές τεχνικές, ξερολιθιές, οικισμούς και τη σύγχρονη οινοποιία.

Η UNESCO δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως εύκολο επικοινωνιακό σύνθημα. Η υποψηφιότητα απαιτεί απόδειξη εξαιρετικής οικουμενικής αξίας, ακεραιότητας, αυθεντικότητας, αποτελεσματικού καθεστώτος προστασίας και μακροχρόνιου σχεδίου διαχείρισης. Ακριβώς γι' αυτό η αποτροπή εγκατάλειψης είναι προϋπόθεση. Δεν μπορεί να συγκροτηθεί αξιόπιστος φάκελος ζωντανού αμπελουργικού τοπίου ενώ η παραγωγική του βάση συρρικνώνεται.

Η προοπτική διεθνούς αναγνώρισης προσθέτει έναν μακροπρόθεσμο στρατηγικό ορίζοντα στην άμεση ενίσχυση. Η πληρωμή δεν προστατεύει απλώς τη συγκομιδή ενός έτους. Διατηρεί την υλική και κοινωνική βάση πάνω στην οποία μπορεί να οικοδομηθεί ένα διεθνές σχέδιο πολιτιστικής προστασίας, τουριστικής ανάδειξης και εκπαιδευτικής αξιοποίησης.

5. Η σημερινή διάρθρωση του αμπελουργικού δυναμικού

Σύμφωνα με την Έρευνα Αμπελουργικών Καλλιεργειών της ΕΛΣΤΑΤ για το 2020, η Ελλάδα διέθετε 644.088 στρέμματα οινάμπελων σε 166.492 εκμεταλλεύσεις. Η απλή διαίρεση δίνει μέση έκταση περίπου 3,87 στρέμματα οινάμπελου ανά εκμετάλλευση, με την επιφύλαξη ότι μία εκμετάλλευση μπορεί να εμφανίζεται σε περισσότερες επιμέρους κατηγορίες. Η ίδια έρευνα κατέγραψε συνολικά 193.252 εκμεταλλεύσεις με οινάμπελα ή σταφιδάμπελα και 1.029.349 στρέμματα αμπελώνων.

Ο κατακερματισμός είναι εξαιρετικά έντονος. Το 53,3% των αμπελουργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας βρισκόταν στην τάξη των 1-4,9 στρεμμάτων. Εάν προστεθούν οι εκμεταλλεύσεις κάτω του ενός στρέμματος, σχεδόν τρεις στις τέσσερις εκμεταλλεύσεις διέθεταν λιγότερα από πέντε στρέμματα. Η δομή αυτή περιορίζει τις οικονομίες κλίμακας, αυξάνει τον χρόνο μετακίνησης και προετοιμασίας, δυσκολεύει τη χρήση σύγχρονου εξοπλισμού και αυξάνει το κόστος ανά κιλό.

Για την Κρήτη, η ΕΛΣΤΑΤ κατέγραψε 77.616 στρέμματα οινάμπελων το 2020. Από αυτά, 25.495 στρέμματα συνδέονταν με παραγωγή οίνων ΠΟΠ και 42.839 στρέμματα με παραγωγή οίνων

ΠΓΕ. Η έκταση αυτή είναι πολύ μεγαλύτερη από τα περίπου 20.000 στρέμματα που αποτελούν την αρχική βάση της παρούσας πρότασης. Η διαφορά πρέπει να εξηγηθεί με σαφήνεια: άλλο το καταγεγραμμένο αμπελουργικό δυναμικό και άλλο η έκταση που εμφανίζει ενεργή δήλωση συγκομιδής, εμπορική παραγωγή και επιλέξιμη δραστηριότητα σε συγκεκριμένο έτος.

Ο ακριβής αριθμός δικαιούχων στην Κρήτη δεν πρέπει να εκτιμηθεί με απλή αναγωγή. Πρέπει να εξαχθεί από το Αμπελουργικό Μητρώο και τις δηλώσεις συγκομιδής, με αποπροσωποποιημένη κατανομή ανά περιφερειακή ενότητα, κλάση μεγέθους, υψόμετρο, κλίση, ποικιλία και κατηγορία ΠΟΠ/ΠΓΕ. Κρίσιμα μεγέθη είναι όχι μόνο ο μέσος, αλλά και ο διάμεσος κλήρος, επειδή λίγες μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις μπορούν να ανεβάζουν τον μέσο όρο και να αποκρύπτουν την πραγματικότητα των πολύ μικρών παραγωγών.

Πίνακας 2: Έρευνα Αμπελουργικών Καλλιεργειών της ΕΛΣΤΑΤ

Δείκτης	Ελλάδα 2020	Κρήτη 2020	Σημασία για τη μελέτη
Εκτάσεις οινάμπελων	644.088 στρ.	77.616 στρ.	Η Κρήτη αντιστοιχεί περίπου στο 12% της εθνικής έκτασης οινάμπελων
Εκμεταλλεύσεις οινάμπελων	166.492	Δεν δημοσιεύεται στον συνοπτικό περιφερειακό πίνακα	Απαιτεί ειδική εξαγωγή από μητρώο
Οίνοι ΠΟΠ	142.030 στρ.	25.495 στρ.	Ισχυρή βάση ποιότητας και γεωγραφικής ταυτότητας
Οίνοι ΠΓΕ	406.715 στρ.	42.839 στρ.	Κυρίαρχο τμήμα του κρητικού οινάμπελου
Αρχική επιλέξιμη βάση πρότασης	—	περ. 20.000 στρ.	Στοχευμένο ενεργό υποσύνολο με δηλώσεις συγκομιδής

6. Διαρθρωτικά μειονεκτήματα και κόστος εργασίας

Το κόστος του κρητικού αμπελώνα δεν εξηγείται μόνο από τις τιμές των λιπασμάτων, των καυσίμων ή των φυτοπροστατευτικών. Εξηγείται κυρίως από τη δομή της παραγωγής. Μικρά και διάσπαρτα αγροτεμάχια, στενοί αγροτικοί δρόμοι, μεγάλες κλίσεις, αναβαθμίδες, ξερολιθιές, ανομοιογενής υποστύλωση και παλαιοί αμπελώνες περιορίζουν τη δυνατότητα πλήρους μηχανοποίησης.

Σε έναν επίπεδο, ενιαίο και γραμμικό αμπελώνα μεγάλου μεγέθους, πολλές εργασίες μπορούν να εκτελεστούν με υψηλή ταχύτητα και χαμηλή εργασία ανά στρέμμα. Στην Κρήτη, σημαντικό μέρος του κλαδέματος, των δεσιμάτων, του βλαστολογήματος, του κορυφολογήματος, της

διαχείρισης του φορτίου και του τρύγου γίνεται χειρωνακτικά. Η εργασία αυτή είτε πληρώνεται ως ημερομίσθιο είτε παρέχεται από την οικογένεια και συχνά δεν καταγράφεται ως κόστος, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται πλασματικά θετικό γεωργικό εισόδημα.

Ο πλέον πειστικός δείκτης για τη σύγκριση μεταξύ συστημάτων είναι οι εργατοώρες ανά στρέμμα. Η μελέτη πρέπει να καταγράψει χωριστά τις εργατοώρες ιδιοκτήτη, οικογένειας και μισθωτής εργασίας. Πρέπει επίσης να καταγράφεται ο χρόνος μετακίνησης μεταξύ αγροτεμαχίων και οι ώρες συντήρησης ξερολιθιών και πρόσβασης, επειδή αποτελούν πραγματικό κόστος που δεν εμφανίζεται στα παραστατικά εισροών.

Πίνακας 3: Προτεινόμενη τυπολογία αντιπροσωπευτικών αμπελώνων

Α/Α	Τύπος	Χαρακτηριστικά	Αναμενόμενη μηχανοποίηση	Αναμενόμενο κόστος
Α	Πεδινός/ ημιορεινός γραμμικός	Ενιαίο τεμάχιο, καλή πρόσβαση, μικρή κλίση	Μέση έως υψηλή	Χαμηλότερο ανά στρέμμα
Β	Κατακερματισμένος ημιορεινός	Πολλά μικρά τεμάχια, συχνές μετακινήσεις	Μέση έως χαμηλή	Αυξημένο
Γ	Ορεινός/ επικλινής	Μεγάλη κλίση, στενή πρόσβαση, χειρωνακτικές εργασίες	Χαμηλή	Υψηλό
Δ	Αναβαθμίδες/ ξερολιθιές	Υποχρέωση συντήρησης τοπίου και τοίχων	Πολύ χαμηλή	Πολύ υψηλό
Ε	Παλαιός αμπελώνας τοπικών ποικιλιών	Ανομοιογένεια, χαμηλές αποδόσεις, υψηλή πολιτιστική αξία	Χαμηλή	Υψηλό, με δημόσια αξία

7. Ποιότητα ή ποσότητα: η οικονομία των χαμηλών αποδόσεων

Η πρόταση πρέπει να διατυπώσει καθαρά ότι δεν ζητείται ενίσχυση επειδή η παραγωγή είναι μικρή ως αποτέλεσμα αμέλειας ή χαμηλής παραγωγικότητας. Ζητείται ενίσχυση επειδή η παραγωγή ποιοτικών οίνων ΠΟΠ και ΠΓΕ απαιτεί ελεγχόμενο φορτίο, αυστηρό κλάδεμα, επιλεκτικές χλωρές εργασίες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αφαίρεση σταφυλιών πριν από την ωρίμανση.

Η σχέση ποιότητας και απόδοσης δεν είναι μηχανικά γραμμική και διαφέρει ανά ποικιλία, έδαφος και στόχο οίνου. Ωστόσο, οι υπερβολικές αποδόσεις μπορούν να υποβαθμίσουν τη συγκέντρωση, την ωρίμανση και την τυπικότητα. Ο παραγωγός που ακολουθεί ποιοτικό

πρωτόκολλο αποδέχεται μικρότερο όγκο πώλησης ανά στρέμμα και αναλαμβάνει επιπλέον εργασίες. Εάν η τιμή ανά κιλό δεν αποζημιώνει πλήρως αυτή τη θυσία ποσότητας και το πρόσθετο κόστος, δημιουργείται κενό εισοδήματος.

Η δημόσια πολιτική δεν πρέπει να πληρώνει αφηρημένα τη "χαμηλή παραγωγή". Πρέπει να πληρώνει αποδεδειγμένες δεσμεύσεις ποιότητας και περιβάλλοντος: ανώτατο όριο απόδοσης ανά ζώνη και ποικιλία, τήρηση προδιαγραφών ΠΟΠ/ΠΓΕ, εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης φορτίου, τήρηση ημερολογίου εργασιών, διατήρηση τοπικών ποικιλιών και παράδοση σε νόμιμη οινοποίηση.

Με αυτόν τον τρόπο η ενίσχυση μετατρέπεται από απλή εισοδηματική μεταφορά σε εργαλείο αναβάθμισης. Αμείβει την παραγωγή λιγότερων αλλά καταλληλότερων σταφυλιών, προστατεύει τη φήμη των γεωγραφικών ενδείξεων και συνδέει το εισόδημα του αμπελουργού με τη συλλογική αξία του κρητικού κρασιού.

8. Αναλυτικό υπόδειγμα κόστους καλλιέργειας

Το κοστολόγιο πρέπει να βασιστεί σε πλήρες οικονομικό κόστος και όχι μόνο στις πληρωμές που εμφανίζονται σε τιμολόγια. Η οικογενειακή εργασία, η χρήση ιδιόκτητων μηχανημάτων, οι αποσβέσεις, οι τόκοι κεφαλαίου και η συντήρηση πάγιων υποδομών είναι πραγματικοί παραγωγικοί πόροι. Η παράλειψή τους οδηγεί σε υποεκτίμηση του κόστους και σε εσφαλμένη εικόνα βιωσιμότητας.

Πίνακας 4: Προσωρινό βασικό κοστολόγιο ανά στρέμμα

Κατηγορία	€/στρέμμα	Σχόλιο
Χειμερινό κλάδεμα και διαχείριση κληματίδων	100	Εργασία και μικροεργαλεία
Δεσίματα και επισκευές υποστύλωσης	55	Υλικά και εργασία
Βλαστολόγημα / ξεφύλλισμα / κορυφολόγημα	85	Κυρίως χειρωνακτική εργασία
Διαχείριση εδάφους / χορτοκοπή	55	Καύσιμα, μηχάνημα, εργασία
Λίπανση και εφαρμογή	55	Υλικά και εργασία
Φυτοπροστασία και εφαρμογές	105	Σκευάσματα, καύσιμα, εργασία
Άρδευση και ενέργεια, όπου εφαρμόζεται	35	Μέσος σταθμισμένος όρος
Τρύγος	130	Χειρωνακτικός ή μεικτός

Μεταφορά σταφυλιών	35	Όχημα, καύσιμα, χρόνος
Συντήρηση ξερολιθιών / πρόσβασης / αποστράγγισης	45	Δεν αφορά όλα τα τεμάχια
Αποσβέσεις μηχανημάτων και εξοπλισμού	65	Κατανομή ετήσιας φθοράς
Ασφάλιση, διοίκηση, πιστοποίηση, αναλύσεις	30	Άμεσο και έμμεσο διοικητικό κόστος
Κόστος κεφαλαίου και τόκοι	25	Ενδεικτική αποτίμηση
Απρόβλεπτα / αναφύτευση κενών / μικροϋλικά	35	Μέση πρόβλεψη
ΣΥΝΟΛΟ ΒΑΣΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	855	Πριν από πρόσθετη αποτίμηση μη αμειβόμενης οικογενειακής εργασίας
Πρόσθετη οικογενειακή εργασία που δεν έχει ήδη επιμεριστεί	145	Ώστε το πλήρες κόστος να φτάνει τα 1.000 €
ΠΛΗΡΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	1.000	Σενάριο αναφοράς προς επικύρωση

Οι παραπάνω τιμές του πίνακα 4 δεν αποτελούν οριστικό κοστολόγιο. Αποτελούν συνεκτικό υπόδειγμα που δείχνει τι πρέπει να μετρηθεί. Η πρωτογενής έρευνα πρέπει να συλλέξει ποσότητα εργασίας, τιμή ημερομισθίου, αριθμό επεμβάσεων, χρήση μηχανημάτων, απόσταση μεταφοράς και πραγματική δαπάνη ανά εργασία. Τα αποτελέσματα πρέπει να δοθούν ως μέσος, διάμεσος και τεταρτημόρια, επειδή οι διαφοροποιήσεις μεταξύ πεδινού και ορεινού αμπελώνα θα είναι μεγάλες.

Πίνακας 5: Ενδεικτικές εργατοώρες ανά στρέμμα προς μέτρηση

Εργασία	Χαμηλή μηχανοποίηση	Μέση μηχανοποίηση	Παρατήρηση
Κλάδεμα και κληματίδες	8-12 ώρες	5-8 ώρες	Εξαρτάται από πυκνότητα και σύστημα διαμόρφωσης
Δεσίματα / επισκευές	3-6	2-4	Υψηλότερα σε παλαιά υποστύλωση
Χλωρές εργασίες	6-12	4-8	Κρίσιμες για ποιότητα
Φυτοπροστασία / λίπανση	3-6	2-4	Χρόνος εφαρμογών και προετοιμασίας
Τρύγος	10-18	6-12	Μεγάλη διαφοροποίηση ανά πρόσβαση

Μετακινήσεις και συντήρηση	4-10	2-5	Συχνά μη καταγεγραμμένο κόστος

9. Οικονομικό αποτέλεσμα ανά στρέμμα και σενάρια

Η οικονομική τεκμηρίωση πρέπει να παρουσιάζει περισσότερα από ένα σενάρια, ώστε να μην εξαρτάται από μία μόνο υπόθεση. Οι τρεις κρίσιμες μεταβλητές είναι η απόδοση, η τιμή και το πλήρες κόστος. Στον πίνακα που ακολουθεί χρησιμοποιούνται απόδοση 1.000-1.200 κιλά, τιμή 0,65-0,85 ευρώ ανά κιλό και κόστος 900-1.100 ευρώ ανά στρέμμα.

Πίνακας 6: Οικονομική τεκμηρίωση

Σενάριο	Απόδοση (kg)	Τιμή €/kg	Ακαθάριστο έσοδο €	Κόστος €	Οικονομικό αποτέλεσμα €
Δυσμενές	1.000	0,65	650	1.100	-450
Χαμηλό	1.000	0,75	750	1.000	-250
Βασικό	1.100	0,75	825	1.000	-175
Μέσο ευνοϊκό	1.200	0,75	900	950	-50
Ευνοϊκό τιμής	1.100	0,85	935	950	-15
Άνω όριο	1.200	0,85	1.020	900	+120

Ο πίνακας 6 δείχνει ότι η βιωσιμότητα δεν εξασφαλίζεται απλώς με μια μέση καλή χρονιά. Σε τέσσερα από τα έξι σενάρια το αποτέλεσμα είναι αρνητικό, ενώ ακόμη και στο ευνοϊκό σενάριο τιμής το περιθώριο είναι σχεδόν μηδενικό. Το θετικό αποτέλεσμα εμφανίζεται μόνο με ταυτόχρονα υψηλή απόδοση, υψηλή τιμή και χαμηλό κόστος - συνδυασμός που δεν είναι συμβατός με κάθε ποιοτικό, ορεινό ή χειρωνακτικό αμπελώνα.

Η ενίσχυση των 150 ευρώ ανά στρέμμα μετακινεί το βασικό αποτέλεσμα από -175 σε -25 ευρώ. Δεν δημιουργεί υπερκέρδος, αλλά απορροφά το μεγαλύτερο μέρος του ελλείμματος. Ενίσχυση 250 ευρώ μετακινεί το αποτέλεσμα σε +75 ευρώ, ποσό που λειτουργεί ως ελάχιστη αμοιβή κινδύνου και εργασίας. Η τελική κλίμακα πρέπει να εξαρτάται από τη δυσκολία, τις δεσμεύσεις και το τεκμηριωμένο μειονέκτημα.

Πίνακας 7: Επίδραση της ενίσχυσης στο οικονομικό αποτέλεσμα ανά στρέμμα

Πλήρες κόστος €/στρ.	Ακαθάριστο έσοδο 825 €	Έλλειμμα πριν ενίσχυση	Με 150 €	Με 250 €	Με 300 €

900	825	-75	+75	+175	+225
1.000	825	-175	-25	+75	+125
1.100	825	-275	-125	-25	+25

10. Σύγκριση με άλλες καλλιέργειες και συστήματα παραγωγής

Η σύγκριση με άλλες καλλιέργειες δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί για να υποτιμήσει τις ανάγκες τους. Στόχος είναι να αναδειχθεί ότι η κρητική αμπελουργία έχει ιδιαίτερη δομή κόστους. Ένα αροτραίο σύστημα μεγάλης κλίμακας μπορεί να εκτελεί τις κύριες εργασίες μηχανικά σε ελάχιστες ώρες ανά στρέμμα. Μια πεδινή ελιά επιτρέπει μεγαλύτερη μηχανοποίηση από έναν επικλινή αμπελώνα, αν και αυτή μπορεί να αντιμετωπίζει υψηλό κόστος συγκομιδής.

Πίνακας 8: Ποιοτική σύγκριση μεταξύ καλλιεργειών

Κριτήριο	Κρητικός οινάμπελος	Πεδινή ελιά	Αροτραίες καλλιέργειες
Μέσο μέγεθος τεμαχίου	Μικρό / κατακερματισμένο	Μικρό έως μέσο	Συνήθως μεγαλύτερο
Δυνατότητα πλήρους μηχανοποίησης	Χαμηλή έως μέση	Μέση έως υψηλή	Πολύ υψηλή
Χειρωνακτικές επεμβάσεις μέσα στο έτος	Πολλές	Μέτριες	Ελάχιστες
Εργασία συγκομιδής	Υψηλή	Μέση έως υψηλή	Χαμηλή
Ευαισθησία ποιότητας σε φορτίο/χρονισμό	Πολύ υψηλή	Μέση	Χαμηλότερη
Πολιτιστική/τουριστική ορατότητα	Πολύ υψηλή	Υψηλή	Περιορισμένη
Δυσκολία επικλινών ζωνών	Πολύ υψηλή	Μεταβλητή	Συνήθως χαμηλή

Στην τελική μελέτη η ποιοτική σύγκριση πρέπει να συμπληρωθεί με δείκτες: εργατοώρες ανά στρέμμα, αριθμός διελεύσεων μηχανημάτων, κόστος συγκομιδής ανά κιλό, μέση απόσταση μεταξύ τεμαχίων και ποσοστό εργασιών που δεν μπορούν να μηχανοποιηθούν. Έτσι αποφεύγονται γενικές κρίσεις και δημιουργείται αντικειμενική βάση διαφοροποίησης της ενίσχυσης.

11. Δημόσια περιβαλλοντικά αγαθά

Ο αμπελουργός δεν παράγει μόνο ιδιωτικό προϊόν. Με τη συνέχιση της καλλιέργειας διατηρεί μια σειρά υπηρεσιών για τις οποίες δεν υπάρχει άμεση αγορά. Αυτές οι υπηρεσίες αποτελούν τον πυρήνα της έννοιας των δημόσιων αγαθών και παρέχουν ισχυρή βάση για στοχευμένη πληρωμή υπό την προϋπόθεση ότι μεταφράζονται σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις.

11.1 Προστασία εδάφους και περιορισμός διάβρωσης

Οι επικλινείς αμπελώνες, ιδίως όταν διατηρούνται αναβαθμίδες, ξερολιθιές, φυτοκάλυψη και κατάλληλη διαχείριση των γραμμών, μπορούν να μειώσουν την ταχύτητα επιφανειακής απορροής και να συγκρατήσουν το έδαφος. Η εγκατάλειψη, η κατάρρευση ξερολιθιών και η ανεξέλεγκτη διάβρωση μπορούν να προκαλέσουν απώλεια γόνιμου εδάφους, φερτά υλικά και υποβάθμιση του τοπίου.

11.2 Βιοποικιλότητα και γενετικοί πόροι

Ο κρητικός αμπελώνας φιλοξενεί γηγενείς ποικιλίες και τοπικούς βιοτύπους με οικονομική και γενετική αξία. Η διατήρησή τους ενισχύει την ανθεκτικότητα, τη διαφοροποίηση προϊόντος και την ικανότητα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Η πληρωμή μπορεί να δίνει προσαύξηση σε τεκμηριωμένες αυτόχθονες ποικιλίες και σε παλαιούς αμπελώνες, με παράλληλη καταγραφή και φυτοϋγειονομική παρακολούθηση.

11.3 Αντιπυρική και τοπιακή λειτουργία

Η ενεργή γεωργική διαχείριση δημιουργεί μωσαϊκό καλλιεργειών, δρόμων και καθαρισμένων ζωνών. Δεν πρέπει να υποστηριχθεί χωρίς μελέτη ότι κάθε αμπελώνας λειτουργεί αυτομάτως ως αντιπυρική ζώνη. Ωστόσο, η διαχείριση της βλάστησης και η ανθρώπινη παρουσία μπορούν να μειώνουν τη συσσώρευση καύσιμης ύλης σε σχέση με πλήρως εγκαταλελειμμένες εκτάσεις. Η περιβαλλοντική αυτή υπηρεσία πρέπει να τεκμηριωθεί τοπικά και να συνδεθεί με υποχρεώσεις διαχείρισης.

11.4 Διατήρηση ξερολιθιών και πολιτιστικού τοπίου

Οι ξερολιθιές είναι ταυτόχρονα τεχνική υποδομή, στοιχείο τοπίου και φορέας παραδοσιακής γνώσης. Η συντήρησή τους έχει υψηλό κόστος εργασίας που δεν αποζημιώνεται από την τιμή του σταφυλιού. Η προσαύξηση της ενίσχυσης για τεμάχια με καταγεγραμμένες ξερολιθιές μπορεί να συνδεθεί με ελάχιστες εργασίες συντήρησης, φωτογραφική τεκμηρίωση και δειγματοληπτικό έλεγχο.

12. Πολιτιστική, γαστρονομική και τουριστική αξία

Το κρασί μπορεί να λειτουργήσει ως η σημαία της κρητικής γαστρονομίας. Σε προορισμούς όπως η Τοσκάνη, το Μπορντό, η Σικελία και το Πόρτο, το κρασί οργανώνει την αφήγηση του τόπου: συνδέει το τοπίο, την κουζίνα, την ιστορία, τις επισκέψεις, τις αγορές και τη διεθνή εικόνα. Η Κρήτη διαθέτει ανάλογη δυνατότητα λόγω της ιστορίας, των γηγενών ποικιλιών, της κρητικής διατροφής και της μεγάλης τουριστικής κίνησης.

Υπάρχει σαφής αντίφαση όταν ένας προορισμός προβάλλει την κρητική διατροφή αλλά δεν εξασφαλίζει ισχυρή παρουσία κρητικού κρασιού στα ξενοδοχεία, στα εστιατόρια και στις οργανωμένες εμπειρίες. Ο επισκέπτης που ταξιδεύει σε μια αναγνωρισμένη οινική περιοχή αναμένει να δοκιμάσει τοπικό κρασί. Η διαθεσιμότητα, η ενημέρωση του προσωπικού, οι λίστες κρασιών, οι γευσιγνωσίες και οι επισκέψεις στα οινοποιεία πρέπει να αποτελούν ενιαία αλυσίδα.

Ο οινοτουρισμός είναι κατεξοχήν τουρισμός της ενδοχώρας. Η επίσκεψη σε αμπελώνα ή οινοποιείο μπορεί να συνδυαστεί με γεύμα, αγορά τοπικών προϊόντων, αρχαιολογικούς χώρους, πεζοπορία, διαμονή και πολιτιστικές δράσεις. Έτσι το τουριστικό εισόδημα διαχέεται από τις παράκτιες ζώνες στα χωριά και μπορεί να υποστηρίξει επιμήκυνση της περιόδου.

Χωρίς ζωντανό αμπελώνα, η τουριστική εμπειρία χάνει την αυθεντικότητά της. Ένα οινοποιείο μπορεί να συνεχίσει για κάποιο διάστημα να λειτουργεί με αγοραζόμενη πρώτη ύλη, αλλά η ταυτότητα του προορισμού αποδυναμώνεται εάν το γύρω τοπίο εγκαταλείπεται. Η στήριξη της καλλιέργειας αποτελεί συνεπώς έμμεση επένδυση στο τουριστικό προϊόν.

13. Ο ρόλος του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης

Η συλλογικότητα του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης που ξεκίνησε το 2006 έχει ιδιαίτερη στρατηγική σημασία. Μέσα από κοινές δράσεις προβολής, εκθέσεις, γευσιγνωσίες, εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες και οργανωμένες διαδρομές κρασιού, το Δίκτυο παρουσιάζει το κρητικό κρασί με συνεκτική περιφερειακή ταυτότητα στην τοπική, εθνική και διεθνή αγορά.

Ειδικότερα, η συμμετοχή των οινοποιείων σε διεθνείς εκθέσεις οίνου τόσο στη Γαλλία και στη Γερμανία, όσο και στο Ηνωμένο Βασίλειο, έχουν επιφέρει μεγάλη αναγνώριση στο κρητικό κρασί, σε συνδυασμό με την υψηλή ποιότητα του ίδιου του προϊόντος, αλλά και με την μακρά ιστορική παράδοση της Κρήτης στην παραγωγή οίνου, που μετράει 5000 χρόνια αδιάκοπης καλλιέργειας αμπελιού. Οι προσπάθειες αυτές είχαν και έχουν σαν αποτέλεσμα την συνεχή αύξηση των εξαγωγών, τόσο σε ποσότητα οίνου, όσο και σε εύρος χωρών, μιας και οι εξαγωγές σε Ευρώπη, Αμερική και Καναδά σημειώνουν μία εντυπωσιακή αυξητική πορεία. Πρόκειται για μια τέτοια ανάπτυξη και εξέλιξη, που δεν πρέπει να ανακοπεί λόγω της συρρίκνωσης του αμπελώνα.

Αντιθέτως, όλα τα παραπάνω συναινούν σε μια μεγαλύτερη ανάγκη για ποιοτικότερα ΠΓΕ αμπέλια.

Η συλλογική δράση επιτρέπει στα οινοποιεία να υπερβούν τον κατακερματισμό, να αναδείξουν τις γηγενείς ποικιλίες και να συνδέσουν την εμπορική προβολή με τον οινοτουρισμό. Η αξία αυτή δεν περιορίζεται στις πωλήσεις των μελών. Δημιουργεί αναγνωρισιμότητα για ολόκληρη την Κρήτη και λειτουργεί ως πλατφόρμα συνεργασίας με τουριστικούς, γαστρονομικούς και πολιτιστικούς φορείς.

Ωστόσο, η συλλογική προσπάθεια έχει απόλυτη εξάρτηση από την παραγωγική βάση. Το Δίκτυο μπορεί να αναβαθμίσει την εικόνα, αλλά δεν μπορεί να αναπληρώσει την απώλεια των αμπελουργών, των τοπικών ποικιλιών και της πρώτης ύλης. Εάν ο κρητικός αμπελώνας συρρικνωθεί δραστικά, μειώνονται οι διαθέσιμες ποσότητες, αυξάνεται ο ανταγωνισμός για σταφύλια, πιέζεται το κόστος και περιορίζεται η δυνατότητα σταθερής διεθνούς παρουσίας.

Η ενίσχυση του αμπελώνα πρέπει επομένως να θεωρηθεί ως στήριξη της συνολικής αλυσίδας αξίας και ως προστασία της επένδυσης που έχει ήδη γίνει στη συλλογική φήμη του κρητικού κρασιού.

14. Το νέο αεροδρόμιο Καστελίου και η ενδοχώρα

Το νέο διεθνές αεροδρόμιο Ηρακλείου στο Καστέλι έχει σχεδιαστεί με δυνατότητα εξυπηρέτησης έως και άνω των 15 εκατομμυρίων επιβατών ετησίως, ενώ η επίσημη παρουσίαση του έργου αναφέρει έναρξη δοκιμαστικών πτήσεων το 2027. Η θέση του στην ενδοχώρα δημιουργεί νέα γεωγραφία τουριστικών ροών και άμεση γειτνίαση με σημαντικές αμπελουργικές ζώνες.

Η νέα υποδομή αποτελεί ευκαιρία μόνο εφόσον συνδεθεί με πραγματικό περιεχόμενο προορισμού. Ο επισκέπτης μπορεί να κατευθυνθεί από το αεροδρόμιο προς αμπελουργικές περιοχές, επισκέψιμα οινοποιεία, το Βαθύπετρο, την Κνωσό, χωριά, εστιατόρια, αγροτουριστικά καταλύματα και βιωματικές δραστηριότητες. Η δημιουργία τέτοιων διαδρομών μπορεί να μετατρέψει την ενδοχώρα από χώρο διέλευσης σε αυτόνομο προορισμό.

Η εγκατάλειψη του αμπελώνα θα δημιουργούσε ένα αναπτυξιακό παράδοξο: τεράστια δημόσια και ιδιωτική επένδυση σε μια νέα πύλη εκατομμυρίων επισκεπτών, αλλά ανεπαρκής προστασία ενός από τα βασικά τοπικά προϊόντα και τοπία που μπορούν να διαχύσουν την τουριστική αξία. Τα 3-6 εκατ. ευρώ ετήσιας ενίσχυσης πρέπει να συγκριθούν με την αξία αυτής της υποδομής και με τη δυνητική πρόσθετη τουριστική δαπάνη, όχι μόνο με τον προϋπολογισμό των γεωργικών ενισχύσεων.

Για παράδειγμα, πρόσθετη μέση δαπάνη ενός ευρώ ανά επισκέπτη σε κρητικό κρασί, γευσιγνωσίες ή προϊόντα της ενδοχώρας αντιστοιχεί σε 10 εκατ. ευρώ όταν η βάση είναι 10 εκατ. επισκέπτες. Ο υπολογισμός είναι απλή απεικόνιση τάξης μεγέθους και όχι πρόβλεψη. Δείχνει όμως ότι πολύ μικρές μεταβολές στη δαπάνη μπορούν να υπερβαίνουν το κόστος της ενίσχυσης.

15. Κόστος μη παρέμβασης

Η αξιολόγηση πολιτικής δεν πρέπει να συγκρίνει την ενίσχυση με μηδενικό κόστος. Το σωστό αντιπαράδειγμα είναι το κόστος της μη παρέμβασης. Η εγκατάλειψη προκαλεί απώλεια ακαθάριστης παραγωγής, μείωση πρώτης ύλης, απώλεια εργασίας, υποβάθμιση τοπίου, κόστος αποκατάστασης, απώλεια τουριστικής δυνατότητας και πιθανή μόνιμη συρρίκνωση του παραγωγικού δυναμικού.

Πίνακας 9: Ενδεικτική αποτίμηση άμεσης παραγωγικής αξίας

Μεταβλητή	Τιμή	Υπολογισμός
Επιλέξιμη έκταση	20.000 στρ.	—
Μέση απόδοση	1.100 kg/στρ.	22.000.000 kg σταφυλιού
Μέση τιμή	0,75 €/kg	16.500.000 € ακαθάριστη αξία σταφυλιού
Ετήσια ενίσχυση	150 €/στρ.	3.000.000 €
Λόγος ακαθάριστης αξίας σταφυλιού προς ενίσχυση	5,5 : 1	Πριν από μεταποίηση, εμπόριο και τουρισμό

Ακόμη και πριν από την οινοποίηση, το εμπόριο και τον τουρισμό, η ακαθάριστη αξία των σταφυλιών στο βασικό σενάριο είναι 5,5 φορές μεγαλύτερη από την ενίσχυση των 3 εκατ. ευρώ. Η σχέση αυτή δεν αποδεικνύει από μόνη της ότι όλη η παραγωγή θα χαθεί χωρίς ενίσχυση. Δείχνει όμως το μέγεθος της οικονομικής δραστηριότητας που συνδέεται με την επιλέξιμη βάση.

Για την πλήρη αποτίμηση χρειάζεται μοντέλο εισροών-εκροών ή, τουλάχιστον, συντηρητικός πολλαπλασιαστής που θα περιλαμβάνει την αξία οινοποίησης, εμφιάλωσης, μεταφοράς, εμπορίας, εστίασης και επισκεψιμότητας. Το μοντέλο πρέπει να αποφεύγει διπλομετρήσεις και να παρουσιάζει χωριστά κύκλο εργασιών, προστιθέμενη αξία, απασχόληση και δημοσιονομικές επιστροφές.

16. Συμβατότητα και διαθέσιμες διαδρομές στο πλαίσιο της ΚΑΠ

Η ονομασία της παρέμβασης πρέπει να επιλεγεί αφού προηγηθεί νομικός και διαχειριστικός έλεγχος. Ο όρος «ειδική συνδεδεμένη ενίσχυση» είναι πολιτικά εύληπτος, αλλά η επιλεξιμότητα του οινοποιήσιμου σταφυλιού για συγκεκριμένη μορφή συνδεδεμένης στήριξης και η σχέση με τις τομεακές παρεμβάσεις οίνου πρέπει να εξεταστούν με βάση τον ισχύοντα Κανονισμό (ΕΕ) 2021/2115, το εγκεκριμένο Ελληνικό Στρατηγικό Σχέδιο και τις τρέχουσες τροποποιήσεις του.

Οι ρεαλιστικές διαδρομές που πρέπει να αξιολογηθούν είναι: α) τροποποίηση ή δημιουργία οικολογικού προγράμματος με πληρωμή για συγκεκριμένες ετήσιες πρακτικές, β) πολυετής αγροπεριβαλλοντική-κλιματική παρέμβαση που αποζημιώνει πρόσθετο κόστος και απώλεια εισοδήματος, γ) ενίσχυση περιοχών με φυσικούς περιορισμούς όπου πληρούνται τα κριτήρια, δ) τομεακές παρεμβάσεις στον αμπελοοινικό τομέα για επιλέξιμες δράσεις, ε) εθνική ή περιφερειακή κρατική ενίσχυση υπό τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων και στ) συνδυασμός των παραπάνω χωρίς διπλή χρηματοδότηση.

Η πλέον ισχυρή νομική λογική είναι η αποζημίωση μετρήσιμου πρόσθετου κόστους και απώλειας εισοδήματος που απορρέουν από δεσμεύσεις πέραν της υποχρεωτικής βάσης. Για αυτό η μελέτη πρέπει να μετατρέψει τα γενικά δημόσια οφέλη σε συμβατικές υποχρεώσεις: όριο απόδοσης, φυτοκάλυψη ή ειδική διαχείριση εδάφους, διατήρηση ξερολιθιών, απαγόρευση εγκατάλειψης, διατήρηση τοπικών ποικιλιών, τήρηση μητρώου, ενεργή συγκομιδή και παράδοση σε νόμιμη οινοποίηση.

Η ΚΑΠ 2023-2027 δίνει έμφαση στη βιωσιμότητα εισοδήματος, στις μικρές και μεσαίες εκμεταλλεύσεις, στα οικολογικά προγράμματα και στις αγροπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις. Το ελληνικό σχέδιο περιλαμβάνει ήδη πληρωμές ανά εκτάριο που αποζημιώνουν κόστος και απώλεια εισοδήματος, όπως στη βιολογική γεωργία. Για τα οινοποιήσιμα σταφύλια η ενδεικτική ετήσια πληρωμή διατήρησης βιολογικών μεθόδων έχει οριστεί στα 657 ευρώ ανά εκτάριο, δηλαδή 65,7 ευρώ ανά στρέμμα. Το παράδειγμα επιβεβαιώνει τη διοικητική δυνατότητα υπολογισμού πληρωμών ανά καλλιέργεια, αλλά δεν ταυτίζεται με την προτεινόμενη παρέμβαση και δεν πρέπει να διπλοχρηματοδοτεί τις ίδιες δεσμεύσεις.

Προτεινόμενη θεσμική διατύπωση εργασίας

«Ειδική περιφερειακή παρέμβαση διατήρησης του ιστορικού, ορεινού και ποιοτικού οινάμπελου της Κρήτης, με ετήσια διαβαθμισμένη πληρωμή ανά επιλέξιμο στρέμμα για αποδεδειγμένο πρόσθετο κόστος, απώλεια εισοδήματος και παροχή περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υπηρεσιών». Η τελική νομική μορφή θα προσδιοριστεί από το ΥΠΑΑΤ και τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

17. Προτεινόμενο σύστημα διαβαθμισμένης ενίσχυσης

Η διαβάθμιση επιτρέπει να κατευθυνθούν περισσότερα χρήματα εκεί όπου το κόστος και το δημόσιο όφελος είναι μεγαλύτερα. Προτείνεται ένα απλό σύστημα βασικής πληρωμής και προσαυξήσεων. Οι προσαυξήσεις δεν πρέπει να είναι υπερβολικά πολλές ούτε να βασίζονται σε στοιχεία που δεν μπορούν να ελεγχθούν.

17.1 Βασικές προϋποθέσεις επιλεξιμότητας

- ✓ Εγγραφή του αμπελοτεμαχίου στο Αμπελουργικό Μητρώο και νόμιμο καθεστώς φύτευσης.
- ✓ Ενεργή δήλωση συγκομιδής για το έτος ενίσχυσης, με προβλέψεις για τεκμηριωμένη ανωτέρα βία ή ακραία καιρικά φαινόμενα.
- ✓ Πραγματική καλλιέργεια και εκτέλεση ελάχιστων εργασιών συντήρησης.
- ✓ Παράδοση της παραγωγής σε νόμιμο οινοποιείο ή νόμιμη ιδιοπαραγωγή/οινοποίηση, όπου επιτρέπεται και τεκμηριώνεται.
- ✓ Τήρηση ανώτατης επιλέξιμης απόδοσης ανά ποικιλία και ζώνη, ώστε η πληρωμή να συνδέεται με ποιοτικό πρότυπο.
- ✓ Αποφυγή διπλής χρηματοδότησης των ίδιων δεσμεύσεων από άλλο καθεστώς.

17.2 Πίνακας 10: Ενδεικτική κλίμακα πληρωμής

Στοιχείο πληρωμής	Ποσό €/στρέμμα	Κριτήριο
Βασική πληρωμή ενεργού οινάμπελου	120	Δήλωση συγκομιδής, ενεργή καλλιέργεια και νόμιμη διάθεση
Προσαύξηση μικρού κλήρου	+20	Συνολική επιλέξιμη έκταση έως 10 στρέμματα
Προσαύξηση ορεινότητας/κλίσης	+30	Χαρτογραφικά πιστοποιημένη κλίση ή ορεινή/μειονεκτική ζώνη
Προσαύξηση τοπικής ποικιλίας / παλαιού αμπελώνα	+20	Πιστοποιημένη αυτόχθονη ποικιλία ή ηλικία άνω ορίου
Προσαύξηση ΠΟΠ/ΠΓΕ και ποιοτικού ορίου απόδοσης	+30	Παράδοση για πιστοποιημένο οίνο και τήρηση ορίου
Προσαύξηση ξερολιθιών/αναβαθμίδων	+30	Καταγραφή και ελάχιστη υποχρέωση συντήρησης

Ανώτατο ενδεικτικό ποσό	250	Συνδυασμός βασικής πληρωμής και προσαυξήσεων

Η παραπάνω κλίμακα είναι ενδεικτική και έχει σκοπό να δείξει τη λογική της διαβάθμισης. Μια απλούστερη πρώτη εφαρμογή μπορεί να ορίσει βασική πληρωμή 100-120 ευρώ και μία ή δύο προσαυξήσεις, ώστε ο σταθμισμένος μέσος όρος να παραμείνει κοντά στα 150 ευρώ. Μετά την κοστολόγηση, οι δυσμενέστερες κατηγορίες μπορούν να φτάσουν σε υψηλότερα ποσά εφόσον δικαιολογούνται από πρόσθετο κόστος και δεσμεύσεις.

17.3 Φθίνουσα ενίσχυση ανά μέγεθος

Για να ενισχυθεί ο μικρός κλήρος και να περιοριστεί η συγκέντρωση του προϋπολογισμού, μπορεί να εφαρμοστεί φθίνουσα πληρωμή: πλήρης τιμή για τα πρώτα 10 στρέμματα, 80% για τα επόμενα 10 και 60% πάνω από 20 στρέμματα, με ανώτατο όριο ανά δικαιούχο. Η επιλογή πρέπει να ελεγχθεί ως προς τη διοικητική απλότητα και την αποφυγή τεχνητής κατάτμησης εκμεταλλεύσεων.

18. Δημοσιονομικό κόστος και δείκτες αποτελέσματος

Πίνακας 11: Σενάρια ενίσχυσης και ετήσιου δημοσιονομικού κόστους

Σενάριο	Μέση πληρωμή €/στρ.	Έκταση	Ετήσιος προϋπολογισμός
Ελάχιστο ανάχωμα	150	20.000 στρ.	3,0 εκατ. €
Ενισχυμένο	200	20.000 στρ.	4,0 εκατ. €
Κοστολογικά τεκμηριωμένο μέσο	250	20.000 στρ.	5,0 εκατ. €
Ανώτερο μέσο	300	20.000 στρ.	6,0 εκατ. €

Ο προϋπολογισμός πρέπει να συνοδεύεται από μετρήσιμους δείκτες. Η επιτυχία δεν είναι απλώς η απορρόφηση. Είναι η διατήρηση ενεργών στρεμμάτων και παραγωγών, η αποτροπή μείωσης δηλώσεων συγκομιδής, η σταθεροποίηση της πρώτης ύλης ΠΟΠ/ΠΓΕ, η διατήρηση τοπικών ποικιλιών και η εκπλήρωση των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων.

Πίνακας 12: Δείκτες παρακολούθησης και στόχοι τριετίας

Δείκτης	Γραμμή βάσης	Στόχος 3ετίας	Πηγή
Ενεργά επιλέξιμα στρέμματα	20.000 ή επίσημη εξαγωγή	≥95% διατήρηση	Δηλώσεις συγκομιδής
Μοναδικοί ενεργοί δικαιούχοι	Να εξαχθεί	≥90% διατήρηση	Αμπελουργικό Μητρώο
Στρέμματα ΠΟΠ/ΠΓΕ	Να εξαχθούν για επιλέξιμη βάση	Σταθερά ή αυξανόμενα	ΔΑΟΚ/οινοποιεία
Στρέμματα τοπικών ποικιλιών	Να καταγραφούν	Αύξηση καταγραφής και διατήρηση	Μητρώο ποικιλιών
Ξερολιθιές/αναβαθμίδες σε δέσμευση	0 ως πρόγραμμα	Ετήσια αύξηση	Γεωχωρικός έλεγχος
Παραγόμενα κιλά εντός ορίων ποιότητας	Να εξαχθούν	Σταθερότητα χωρίς υπερπαραγωγή	Δηλώσεις/τιμολόγια

19. Σχέδιο εφαρμογής, έλεγχος και αξιολόγηση

Η παρέμβαση μπορεί να υλοποιηθεί με διοικητικούς ελέγχους που αξιοποιούν υφιστάμενες βάσεις και περιορίζουν το κόστος. Η αίτηση πρέπει να συνδέεται με την Ενιαία Αίτηση Ενίσχυσης, το Αμπελουργικό Μητρώο, τη δήλωση συγκομιδής και, όπου είναι δυνατό, τα παραστατικά παράδοσης. Οι γεωχωρικές προσαυξήσεις μπορούν να ελέγχονται με ψηφιακό μοντέλο εδάφους, χαρτογράφηση ορεινών ζωνών και φωτογραφική τεκμηρίωση.

- ✓ Προκαταρκτική χαρτογράφηση επιλέξιμης βάσης και προϋπολογισμού.
- ✓ Διαβούλευση με αμπελουργούς, Δίκτυο Οινοποιών Κρήτης, συνεταιρισμούς, ΔΑΟΚ, πανεπιστήμια και αρχαιολογικές υπηρεσίες.
- ✓ Πιλοτική εφαρμογή σε μία ή περισσότερες αντιπροσωπευτικές ζώνες για ένα έτος.
- ✓ Αξιολόγηση κόστους, διοικητικού φόρτου και συμπεριφοράς παραγωγών.

- ✓ Προσαρμογή κριτηρίων και κλιμάκωση σε όλη την Κρήτη.
- ✓ Ετήσια δημόσια έκθεση με δείκτες, χωρίς προσωπικά δεδομένα.

Οι κυρώσεις πρέπει να είναι αναλογικές. Διαφορά έκτασης, ανακριβής δήλωση ή μη τήρηση δέσμευσης πρέπει να οδηγούν σε μείωση, ανάκτηση ή αποκλεισμό ανάλογα με τη βαρύτητα και την επανάληψη. Παράλληλα, πρέπει να υπάρχουν σαφείς εξαιρέσεις για φυσικές καταστροφές, ασθένειες, ξηρασία και άλλες περιπτώσεις ανωτέρας βίας, ώστε η δήλωση μηδενικής ή χαμηλής συγκομιδής να μην ισοδυναμεί αυτομάτως με εγκατάλειψη.

20. Πρόγραμμα συλλογής επίσημων και πρωτογενών δεδομένων

Η τελική κατάθεση πρέπει να υποστηρίζεται από παράρτημα δεδομένων. Η συλλογή μπορεί να ολοκληρωθεί σε τέσσερις παράλληλες δέσμες εργασίας: διοικητικά δεδομένα, πρωτογενές κοστολόγιο, στοιχεία αγοράς και αποτίμηση δημόσιων αγαθών.

20.1 Διοικητικά δεδομένα

- ✓ Μοναδικοί δηλούντες συγκομιδή ανά περιφερειακή ενότητα και έτος για τουλάχιστον πενταετία.
- ✓ Επιφάνεια, ποικιλία, κατηγορία ΠΟΠ/ΠΓΕ, υψόμετρο, κλίση και ηλικία φυτείας.
- ✓ Κατανομή δικαιούχων σε κλάσεις 0-2, 2-5, 5-10, 10-20, 20-50 και άνω των 50 στρεμμάτων.
- ✓ Μέση και διάμεση έκταση ανά δηλούντα και αριθμός αμπελοτεμαχίων.
- ✓ Εκτάσεις που παύουν να δηλώνονται, εκριζώσεις και νέες φυτεύσεις.
- ✓ Ποσότητες συγκομιδής και περιπτώσεις μηδενικής παραγωγής.

20.2 Πρωτογενής έρευνα κόστους

Προτείνεται στρωματοποιημένο δείγμα τουλάχιστον 80-120 εκμεταλλεύσεων, ώστε να υπάρχουν επαρκείς παρατηρήσεις ανά τύπο αμπελώνα. Η επιλογή πρέπει να καλύπτει και τις τέσσερις περιφερειακές ενότητες, πεδινές, ημιορεινές και ορεινές ζώνες, διαφορετικά μεγέθη και κύριες ποικιλίες. Σε κάθε εκμετάλλευση θα καταγράφονται ποσότητες εργασίας, εισροές, μηχανήματα, αποστάσεις, παραγωγή, τιμή και απώλειες.

20.3 Στοιχεία αγοράς

- ✓ Σταθμισμένη μέση τιμή σταφυλιού ανά ποικιλία και έτος από τιμολόγια τετραετίας ή πενταετίας.
- ✓ Ποσότητες παραλαβής οινοποιείων, αποθέματα, μέση απόδοση οινοποίησης και τιμές βασικών κατηγοριών οίνου.

- ✓ Μερίδιο κρητικού κρασιού σε ξενοδοχεία, εστίαση και λιανεμπόριο, όπου μπορεί να μετρηθεί.
- ✓ Εξαγωγές και πωλήσεις ΠΟΠ/ΠΓΕ, χωρίς αποκάλυψη εμπορικά ευαίσθητων στοιχείων.
- ✓ Επισκέψεις σε οινοποιεία και μέση άμεση δαπάνη ανά επισκέπτη.

20.4 Αποτίμηση δημόσιων αγαθών

Η αποτίμηση δεν χρειάζεται να μετατρέψει κάθε πολιτιστική ή οικολογική αξία σε ευρώ. Πρέπει όμως να δείξει έκταση και αποτέλεσμα: χιλιόμετρα ή επιφάνεια ξερολιθιών, στρέμματα με φυτοκάλυψη, αριθμός τοπικών ποικιλιών, έκταση επικλινών τεμαχίων, αριθμός επισκέψιμων μνημείων και διαδρομών, συμμετοχή χωριών και επιχειρήσεων. Όπου χρησιμοποιούνται νομισματικές αξίες, η μεθοδολογία πρέπει να είναι συντηρητική και να αποφεύγει διπλομετρήσεις.

21. Συμπεράσματα και αίτημα πολιτικής

Ο κρητικός αμπελώνας είναι ταυτόχρονα γεωργική παραγωγή, ιστορική συνέχεια, πολιτιστικό τοπίο, βάση της οινοποιίας, σύμβολο της γαστρονομίας και εργαλείο ανάπτυξης της ενδοχώρας. Η αγορά του σταφυλιού δεν αποζημιώνει πλήρως αυτή τη σύνθετη αξία. Όταν το πλήρες κόστος υπερβαίνει συστηματικά το ακαθάριστο έσοδο, η εγκατάλειψη γίνεται οικονομικά ορθολογική για το άτομο, αλλά κοινωνικά και αναπτυξιακά επιζήμια για την Κρήτη. Η προτεινόμενη ενίσχυση διορθώνει αυτή την απόκλιση. Δεν αποτελεί λευκή επιταγή ούτε οριζόντια πληρωμή κατοχής γης. Συνδέεται με ενεργή παραγωγή, ποιοτικά όρια, τοπικές ποικιλίες, δύσκολες ζώνες, μικρό κλήρο και περιβαλλοντικές δεσμεύσεις. Έχει σαφές κόστος, μετρήσιμους στόχους και δυνατότητα διοικητικού ελέγχου.

Ζητείται από την Περιφέρεια Κρήτης να υιοθετήσει θεσμικά την πρόταση και να συντονίσει την ολοκλήρωση της οικονομοτεχνικής τεκμηρίωσης. Ζητείται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων να εξετάσει την κατάλληλη νομική διαδρομή στο Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ ή σε συμπληρωματικό καθεστώς. Ζητείται η συγκρότηση τεχνικής ομάδας με συμμετοχή των ΔΑΟΚ, του Δικτύου Οινοποιών Κρήτης, εκπροσώπων αμπελουργών, επιστημονικών ιδρυμάτων, οικονομολόγων και ειδικών πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η άμεση πολιτική επιλογή είναι μικρή σε σύγκριση με την αξία που διακυβεύεται. Με 3 εκατ. ευρώ ετησίως μπορεί να δημιουργηθεί ένα πρώτο ουσιαστικό ανάχωμα για 20.000 στρέμματα. Με πλήρη τεκμηρίωση μπορεί να διαμορφωθεί δικαιότερο διαβαθμισμένο σύστημα για τις δυσμενέστερες κατηγορίες. Το κόστος της δράσης είναι ορατό και ελεγχόμενο. Το κόστος της αδράνειας είναι διάχυτο, σωρευτικό και σε σημαντικό βαθμό μη αναστρέψιμο.

Παράρτημα Α. Πίνακες παραδοχών και ευαισθησίας

Πίνακας Α.1: Ακαθάριστο έσοδο ανά συνδυασμό απόδοσης και τιμής

kg/στρ.	0,65 €/kg	0,70 €/kg	0,75 €/kg	0,80 €/kg	0,85 €/kg
900	585	630	675	720	765
1000	650	700	750	800	850
1100	715	770	825	880	935
1200	780	840	900	960	1.020
1300	845	910	975	1.040	1.105

Πίνακας Α.2: Κάλυψη πλήρους κόστους από διαφορετικά ποσά ενίσχυσης

Κόστος €/στρ.	Έσοδο 825 €	Χωρίς ενίσχυση	+150 €	+200 €	+250 €	+300 €
900	825	91,7%	108,3%	113,9%	119,4%	125,0%
1.000	825	82,5%	97,5%	102,5%	107,5%	112,5%
1.100	825	75,0%	88,6%	93,2%	97,7%	102,3%

Παράρτημα Β. Πρότυπο ερωτηματολογίου κόστους εκμετάλλευσης

- Περιφερειακή ενότητα, δήμος, οικισμός και υψόμετρο αμπελοτεμαχίων.
- Συνολικά στρέμματα οινάμπελου, αριθμός τεμαχίων και μέση απόσταση μεταξύ τους.
- Ποικιλία, ηλικία φυτείας, σύστημα διαμόρφωσης, πυκνότητα και υποστύλωση.
- Κλίση, δυνατότητα πρόσβασης και χρήση αναβαθμίδων ή ξερολιθιών.
- Ώρες ιδιοκτήτη, οικογένειας και μισθωτών ανά εργασία.
- Ημερομίσθιο ή τεκμαρτή αξία ώρας εργασίας.
- Ποσότητες και τιμές λιπασμάτων, φυτοπροστατευτικών, καυσίμων, νερού και ενέργειας.
- Χρήση ιδιόκτητου ή μισθωμένου μηχανήματος και ετήσιες ώρες λειτουργίας.
- Κόστος συντήρησης, ασφάλισης και απόσβεσης εξοπλισμού.
- Κιλά παραγωγής, απώλειες, τιμή πώλησης, χρόνος πληρωμής και έξοδα μεταφοράς.
- Πιστοποίηση ΠΟΠ/ΠΓΕ ή βιολογικής παραγωγής και αντίστοιχο κόστος.
- Εργασίες διατήρησης τοπίου, φυτοκάλυψης, ξερολιθιών και βιοποικιλότητας.
- Πρόθεση συνέχισης, μείωσης ή εγκατάλειψης και βασικοί λόγοι.
- Ελάχιστο ποσό ανά στρέμμα που θα επηρέαζε ουσιαστικά την απόφαση συνέχισης.

Παράρτημα Γ. Κύριες πηγές και βιβλιογραφία

1. Ελληνική Στατιστική Αρχή (2022), Έρευνα Αμπελουργικών Καλλιεργειών έτους 2020. Στοιχεία εκμεταλλεύσεων, εκτάσεων, ΠΟΠ/ΠΓΕ και περιφερειακής κατανομής.

2. Ευρωπαϊκή Επιτροπή / Eurostat, Vineyards in the EU - statistics, στοιχεία απογραφής αμπελώνων 2020.

3. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Greece - CAP Strategic Plan και συνοπτικό δελτίο του Ελληνικού Στρατηγικού Σχεδίου ΚΑΠ 2023-2027.

4. Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2115, όπως ισχύει, για τα Στρατηγικά Σχέδια της ΚΑΠ, τα οικολογικά προγράμματα, τις συνδεδεμένες ενισχύσεις και τις τομεακές παρεμβάσεις.

5. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Συνοπτικό κείμενο εγκεκριμένου Στρατηγικού Σχεδίου ΚΑΠ 2023-2027.

6. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κανονιστικό πλαίσιο βιολογικής γεωργίας: ενδεικτική πληρωμή διατήρησης για οινοποιήσιμα σταφύλια 657 €/ha.

7. Wines of Crete, χάρτης και στοιχεία κρητικού αμπελώνα: περίπου 4.200 ha οινάμπελων, 46.200 τόνοι σταφυλιών και 300.000 hl οίνου στην ενημερωτική έκδοση.

8. Wines of Crete, ιστορία, γηγενείς ποικιλίες και δράσεις δικτύου οινοποιών.

9. UNESCO World Heritage Centre: The Climats, terroirs of Burgundy· Tokaj Wine Region Historic Cultural Landscape· Vineyard Landscape of Piedmont· Lavaux Vineyard Terraces· Jurisdiction of Saint-Émilion.

10. Διεθνής Αερολιμένας Ηρακλείου Κρήτης (IAHC), επίσημη παρουσίαση έργου: σχεδιασμένη χωρητικότητα έως/άνω των 15 εκατ. επιβατών και δοκιμαστικές πτήσεις από το 2027.

11. Αρχαιολογική και ιστορική βιβλιογραφία για το Βαθύπετρο, τα μινωικά πατητήρια και το εμπόριο κρητικού κρασιού κατά την Ενετοκρατία - προς συστηματική συμπλήρωση από ειδικούς.

Διαδικτυακές διευθύνσεις κύριων επίσημων πηγών